

Årsberetning 2024

Gausdal

Innhold

Sammendrag økonomi.....	3
Kommunestyrets justeringer av driftsbudsjettet i 2024.....	3
Avvik driftsregnskapet	4
Kommunens utgifter og inntekter til skadeflom september 2024	6
Premisser og måloppnåelse	7
Internkontroll og etikk.....	9
Internkontroll.....	9
Etikk	13
Personal og organisasjon	13
Likestilling	13
Årsregnskap.....	15
Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første ledd	15
Vesentlige avvik i bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første ledd	16
Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 andre ledd.....	18
Vesentlige avvik bevilgningsoversikt drift, § 5-4 andre ledd	18
Bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 første ledd	21
Vesentlige avvik bevilgningsoversikt investering § 5-5 første ledd	22
Økonomisk oversikt drift etter § 5-6	23
Økonomisk analyse	25
Netto driftsresultat.....	25
Lånegjeld.....	27
Fond.....	28
Likviditet	29
Investering	31
Interkommunalt samarbeid.....	32
Oppsummering økonomi.....	32

Sammendrag økonomi

Årsregnskapet for 2024 viste et mindreforbruk i driftsregnskapet på 0,9 mill. kr. Det ble gjennomført strykninger av bruk disposisjonsfond i driftsregnskapet med 0,9 mill. kr. Årsregnskapet ble dermed avlagt i balanse.

Kommunestyrets justeringer av driftsbudsjettet i 2024.

Administrasjonen har rapportert til kommunestyret gjennom året og budsjettet har blitt justert i forbindelse med tertialrapporteringene. Det var ved rapporteringene per første og andre tertial samt i desember 2024. Det er laget en enkel oversikt som viser de justeringene som er foretatt per planområde. Dette framgår av tabellen nedenfor (minusfortegn betyr økt inntekt eller redusert utgift).

Planområde	Tertial 1/24	Tertial 2/24	Desember 2024	Sum
	Ksak 36/2024	Ksak 60/2024	Ksak 82/2024	
01 Administrative fellestjenester		600		600
02 Næring og miljø				0
03 Skole	899	-900		-1
04 Barnehage		2300		2300
05 Kultur og fritid				0
06 Teknisk drift		6076	1123	7199
07 Bygg/eiendom/areal		-1476		-1476
09 Barn og familie				0
10 Sosiale tjenester og sysselsetting	15	1500		1515
11 Helse		13600		13600
12 Omsorg		3700		3700
13 Generelle utgifter og inntekter		200		200
Sum planområdene:	914	25600	1123	27637
Rammetilskudd/skatteinntekt	-914	2500	-5931	-4345
Eiendomsskatt		700		700
Utbytte		1500		1500
Renter/avdrag		-2500		-2500
Bruk/avsetning disposisjonsfond		-27800	4808	-22992
Sum	0	0	0	0

Her er lenker til kommunestyrets vedtak i disse tre sakene:

Tertial 1/2024: <https://gausdalinnsyn.custompublish.com/ato/esaoff/document/offentlig-mteprotokoll-mte-i-kommunestyret-den-20-06-2024.1050816.0b144607e0.pdf>

Tertial 2/2024: <https://gausdalinnsyn.custompublish.com/offentlig-mote-kommunestyret-24-10-2024.6671067-613293.html?moteid=47290.1c13347315>

Desember 2024: https://prod02.elementscloud.no/publikum/961381274_PROD-961381274/DmbMeeting/9

I tabellene nedenfor vises en hovedoversikt knyttet til regnskapsresultatet for 2024 før foretatt strykning. Avvikene blir kommentert i tilknytning til regnskapsskjema bevilgningsoversikt drift og bevilgningsoversikt drift, fordelt. Når det gjelder avvik i investeringsregnskapet, omtales dette i tilknytning til bevilgningsoversikt investering.

Avvik driftsregnskapet

Det ses her på avvik mellom avlagt regnskap og justert årsbudsjett. Alle tall er oppgitt i tusen kroner.

Generelle poster	Positivt avvik	Negativt avvik
Skatt	11 650	
Naturressursskatt	846	
Inntekstutjevning	0	-15 087
Rammetilskudd	14	
Eiendomsskatt	34	
Konsesjonsavgift	48	
Rente- og avdragskompensasjon	1 047	
Integreringstilskudd flyktninger	1 930	
Avdrag og netto renter		-1 592
Utbytte		-185
Avsetning bundne fond konsesjonsavgift og renter	214	0
Avsetning til flyktningefond		-3 186
Sum	15 783	-20 050
Sum generelle poster		-4 267

Avvik som knytter seg til kommunens tjenester er gruppert i planområder. Avvikene per planområde framgår av tabellen nedenfor.

Planområdene	Positivt avvik	Negativt avvik
1 Administrative fellestjenester	1 751	
2 Næring og miljø		-125
3 Skole	236	
4 Barnehage		-309
5 Kultur og fritid	455	
6 Teknisk drift	983	
7 Bygg/eiendom/areal	1 508	
9 Barn og familie	3 891	
10 Sosiale tjenester og sysselsetting	241	
11 Helse		-11 260
12 Omsorg	7 091	
13 Generelle utgifter og inntekter	698	
Sum	16 854	-11 694
Sum generelle poster		5 160
SUM TOTAL 2024		894

Kommunens utgifter i 2024 til reparasjoner etter ekstremværet Hans i 2023

Kommunen har også i 2024 har utgifter til reparasjoner etter ekstremværet Hans i 2023. Det vil også påløpe utgifter i 2025 til dette arbeidet. I tabellen nedenfor framkommer utgifter og inntekter for både 2023, 2024 og totalt. Dersom det viser seg at mottatt tilskudd fra staten ikke blir brukt opp, vil overskytende beløp bli tilbakebetalt.

Årsberetning 2024

Tall i hele tusen kroner	År 2023	År 2024	Sum
Utgifter	5 367	12 909	18 276
Tilskudd	-32 700	0	-32 700
Avsetning fond	28 862	0	28 862
Bruk av fond	0	-12 395	-12 395
Netto utgift	1 530	514	2 043

Kommunens utgifter og inntekter til skadeflom september 2024

Kommunen ble også i 2024 rammet av skadeflom, denne gangen i september. Skadeflommen medførte omfattende skader i store deler av kommunen, men omfanget på den kommunale infrastrukturen var ikke så omfattende som etter ekstremværet Hans i 2024.

Tall i hele tusen kroner	År 2024
Utgifter	3 242
Øremerka tilskudd - ekstraordinære skjønnsmidler	-3 657
Ordinære skjønnsmidler	-1 123
Avsetning fond	2 346
Netto utgift	808

Kommunen har mottatt betydelige beløp fra NVE knyttet til gjennomføring av krisetiltak i tilknytning til vassdrag i kommunen der det oppsto skader. Dette er omtalt i note 18-5 til årsregnskapet for 2024. Lenken er her: https://appublishframsikt-staging.azurewebsites.net/2024/gausdal/014fe3ca-90fc-464f-b3f9-f27b56112bf5/mr-202412-aarsregnskap_2024_gk#/generic/summary/d63780f8-a1fb-4d88-8d34-0e606cfee7c6-cn/?scrollTo=t-141

Premisser og måloppnåelse

Kommuneloven § 14-7 b og c krever at kommunen i årsberetningen skal redegjøre for avvik fra kommunestyrets premisser for bruken av bevilgningene, virksomhetens måloppnåelse samt andre ikke-økonomiske forhold av vesentlig betydning.

Kommunestyret i Gausdal har vedtatt ulike mål for tjenesten for å svare opp satsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel. Lenke til planen er her: <https://pub.framsikt.net/plan/gausdal/plan-kps2021/#/>. Handlings- og økonomiplanen konkretiserer mål gjennom prioriteringer og oppdrag. Disse målene som kommunestyret har vedtatt følges opp gjennom året og rapporteres på i kommunens tertialrapporter og ved årets slutt i kommunens årsmelding.

I årsberetningen skal det nevnes de premisser og mål der det foreligger vesentlige avvik. For 2024 har kommunen jobbet med alle hovedmål i kommuneplanens samfunnsdel i henhold til plan, og det foreligger ikke vesentlige avvik i arbeidet med hovedmålene. Gausdal kommune har strukturert det slik at hovedmålene fra kommuneplanens samfunnsdel har mindre delmål eller oppdrag knyttet til seg. For enkelte av oppdragene som var planlagt utført er det vesentlige avvik. Disse nevnes derfor her:

Planområde	Status	Oppdrag
02 Næring og miljø	Forsinket	Fagdag om kantsone langs elv. Det startes et forprosjekt der det kartlegges potensielle samarbeidsparter langs Gausa. Selve utførelsen av prosjektet blir i 2026.
02 Næring og miljø	Forsinket	Kurs i grønnsaksproduksjon. Kurs med landbrukskontoret og LRV har ikke blitt avholdt grunnet kapasitetsutfordringer, og tiltaket kan ikke prioriteres i 2025. Landbrukskontoret følger opp med informasjon til bøndene.
02 Næring og miljø	Forsinket	Landbruksplan for Gudbrandsdalen. Gudbrandsdaltinget har vedtatt at det skal utarbeides en felles landbruksplan om klimasmart landbruk for Gudbrandsdalen. Det er nedsatt en prosjektgruppe bestående av alle seks landbrukskontorene i Gudbrandsdalen, og en bredt sammensatt referansegruppe. Prosessen er i gang, og fase 1 av prosjektet er nettopp avsluttet. Fase 2 er i gang nå. Det er 3 faser totalt. Det er blitt bevilget midler fra Statsforvalteren og Innlandet fylkeskommune for nåsituasjonsanalyse, prosessledelse og medvirkningsmøter. 2025: Fase 3 er i gang: I løpet av 2025 vil planen bli lagt frem for de ulike kommunestyrene. Trolig blir den vedtatt av Gudbrandsdalstinget høsten 2025.
02 Næring og miljø	Forsinket	Oppfølging av temaplan for naturmangfold, i oppfølgingen av planen prioriteres planens tiltak som er rettet mot kunnskapsinnhenting, kartlegging og kartfesting. Planen er en tverrfaglig plan, hvor flere enheter følger opp tiltak. Landbruk har kontinuerlig fulgt opp med fokus på fremmede arter, tilrettelegging for midler gjennom ordningen for spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) for kartlegging av slåttemark med mer. Planavdelingen og landbrukskontoret har søkt om midler

		under ordningen Natursats for innkjøp av konsulent/bistand for kartlegging av arter og økosystemer i to områder på Skei.
02 Næring og miljø	Forsinket	Utvikling av opplevelsestilbud. Landbrukskontoret har hatt møter med Skåppa for å lufter muligheter for et samarbeid om en type åpen gård i visse perioder om sommeren. Dette skulle være et tilbud for lokale og tilreisende, og hvor fokus på opplevelse, lokalmat og servering, samt dyr var konseptet. Dette skulle være lokale gårder eller setre i Gausdal. Det har ikke blitt landet konsept og hvordan det skal legges til rette for gjennomføring. Oppdraget følges opp i 2025.
02 Næring og miljø	Forsinket	Veterinærvaktordning for Gausdal og Lillehammer. Avtalen om veterinærvakt som ble inngått i 2022 er gjeldende og løper. Prosess med sikte på nye avtaler er i gang, i et samarbeid mellom Gausdal og Lillehammer kommuner.
06 Teknisk drift	Forsinket	Sak vannmålere. Kommunen er i en utredningsfase, og følger samtidig med på hva andre kommuner velger. I forbindelse med behandlingen av handlings- og økonomiplan for 2025 fattet kommunestyret følgende vedtak: <i>Det legges fram en sak for kommunestyre om innføring av vannmåler for de som er tilknyttet kommunens VA-nett. Saken legges fram innen utgangen av juni 2025.</i>
07 Bygg/eiendom/areal	Forsinket	Forberede mer utbygging vann og avløp. Dette arbeidet er ikke startet enda da en venter på en avklaring av mulige næringsetableringer i Steinslia næringsområde.
07 Bygg/eiendom/areal	Forsinket	Investering i solcelleanlegg på kommunale bygg. Etter bestilling fra kommunestyret har vi kartlagt energibruk og energikildebruk på større kommunale bygg. Det skulle legges fram en sak for kommunestyret i siste tertial 2024 som blir beslutningsgrunnlag for videre arbeid, men dette arbeidet er forsinket. Det jobbes med denne saken og den legges frem til kommunestyret første halvdel av 2025.
07 Bygg/eiendom/areal	Forsinket	Legge en plan, for å få utarbeidet en egen kommunedelplan for klima- og energiplanlegging med tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre mer effektiv energibruk. Det er samtaler med nabokommuner om det eventuelt skal utarbeides en felles plan.
07 Bygg/eiendom/areal	Forsinket	Plan, boligutvikling Follebu. Planarbeidet for Heggen etappe 5 er startet. Planprogram ble fastsatt i planutvalget 3. mai. Planforslaget er under utarbeidelse. Norconsult har gjennomført en flom- og overvannsvurdering, samt beregnet og vurdert mulige vegløsninger. Det gjenstår å utarbeide endelig planforslag.

11 Helse	Forsinket	Rutiner for livsoverganger. Med livsoverganger menes når man på grunn av alder og helse får behov for andre typer tjenester. I alle livets faser. Eksempler er fra barnehage til barneskole, fra videregående til arbeidsliv, fra å bo hjemme til å flytte i egen bolig, fra arbeidsliv til pensjonisttilværelse o.l. Vi vil fortsette arbeid med livsoverganger, og se dette i sammenheng med veivalgsprosjektet som er under arbeid.
12 Omsorg	Forsinket	Velferdsteknologi - nye velferdsteknologiske løsninger. Gausdal er med i et interkommunalt nettverk for innføring av digital hjemmeoppfølging, DHO. Prosessen er i gang og er inne i en kartleggingsfase. Anbudet på digitalt tilsyn er ferdigstilt og leverandør er valgt.

Det vises for øvrig til kommunens årsmelding for ytterligere detaljer.

Internkontroll og etikk

Internkontroll

I **kommuneloven** av 2019 står følgende om internkontroll

«§ 25-2. Rapportering til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og statlig tilsyn. Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.»

Gausdal kommune har denne rapporteringen i årsberetningen, og i tillegg i tertialrapport 1 og 2 (om økonomi og aktivitet), som også behandles i kommunestyret.

Vi definerer internkontroll som systematiske tiltak som sikrer at virksomhetens aktiviteter

- planlegges
- organiseres
- utføres
- vedlikeholdes

i samsvar med krav i lov eller forskrift.

Kommunen arbeider etter mottoet **godt nok**, i og med at det må være en balanse mellom tjenesteyting og systemfokus/dokumentasjon (administrative oppgaver). Kommunen arbeider for å skape en kultur for fornying, forenkling og forbedring. Ledelse er viktig, og lederansvaret går også fram av lov og forskrift. Det handler om tilrettelegging, organisering, opplæring, gjennomføring og oppfølging.

Internkontrollen har fire fokusområder:

- Tjenesteytingen / kjerneoppgavene og støtteprosessene = innbyggerne

- Personalet, HMS (helse, miljø og sikkerhet) = medarbeiderne
- Samfunnssikkerhet og beredskap = verdiene i samfunnet
- Økonomi og finansforvaltning = økonomistyring

Dokumenter som må være på plass for å ha en sektorovergripende internkontroll:

- Delegeringsreglement fra kommunestyret til kommunedirektøren
- Delegering fra kommunedirektøren
- Økonomireglementet/-håndboken
- Finansreglementet
- Anskaffelsesstrategi- og reglementet
- Arbeidsgiverstrategi med reglementer/maler osv. i personalhåndbok
- Etske retningslinjer
- System for lederstøtte og oppfølging
- Rutiner for varsling etter arbeidsmiljølov
- Rutiner som sikrer iverksettelse og oppfølging av politiske vedtak
- Rutiner for systematisk avvikshåndtering
- Strategisk kompetansestyring
- Arkivplan
- Datasikkerhet, informasjonssikkerhet og personvern (GDPR) - håndbok og tilhørende rutiner
- Helse- miljø og sikkerhet
- Krisehåndtering og beredskap

Dokumentene er i hovedsak oppdatert, eller i prosess for å bli det.

Det er mange egenkontroll- og internkontrollaktiviteter i løpet av et år. Noen som gjelder tjenestene, er omtalt under hvert enkelt planområde.

Saker/tiltak - felles for Gausdal kommune – i 2024:

- Oppfølging av politiske vedtak, i kommunestyret 20.mars 2024 og 24. oktober 2024
- Årsberetning, årsregnskap og årsmelding for 2023, i kommunestyret 23.mai 2024
- Rapportering i henhold til finans- og gjeldsreglementet i kommunestyret 23.mai 2024 og 24. oktober 2024
- Økonomi- og aktivitetsrapport, tertial 1, juni i formannskapet og kommunestyret 20. juni 2024 og 24.oktober 2024
- Tilgjengelighetserklæringer på hjemmesiden utføres.
- Internkontroll – med aktuelle tema og prosesser innen både tjenester og arbeidsgiverfeltet– er på dagsorden i ledermøter og i møter med verneombud/tillitsvalgte. Inkludert oppdatering av reglement.
- Planlegging og kvalitetssikring av prosesser med utskifting av IKT-system (ROS, krav spesifikasjoner/ anbudsmateriale/planlegging av implementering/opplæring mm.).
- Oppdatering og videreutvikling av rutiner/skjema innenfor tema Arbeidstilsynet fokuserer på. Her er et eksempel fra enheten barnehage og skole:
Etter tilsynet ved Forset skole har kommunen, i samarbeid med bedriftshelsetjenesten, lagt til rette for at alle skoler og kommunale barnehager gjennomfører en risikovurdering knyttet til vold og trusler om vold i løpet av våren 2024. Med utgangspunkt i denne risikovurderingen vil bedriftshelsetjenesten gjennomføre kurs for alle ansatte i håndtering av vold og trusler i løpet

av august og september. Videre vil en slik risikovurdering og kursing bli lagt inn i årshjulet og fulgt opp videre.

- Risiko- og konsekvensanalyser og personvern- og informasjonssikkerhetshensyn i IKT-prosesser. Pluss arbeid med nye rutiner og opplæring knyttet til disse. Eksempel er nytt sak- og arkivsystem: Elements.
- Til alle ansatte: Informasjonskampanje om personvern og informasjonssikkerhet. Her er det i alt 10 deler, som sendes på e-post. Innbefatter filmer og plakater.
- Orientering i kommunestyret 22. august 2024 om arbeidet med nærvær i Gausdal kommune
- Plan for forvaltningsrevisjon 2024-2027, vedtatt i kommunestyret 28. november 2024
- Plan for eierskapskontroll 2024-2027, vedtatt i kommunestyret 28. november 2024
- Eierskapsmelding 2024-2027, vedtatt i kommunestyret 28. november 2024
- Eierskapsrapport 2024, vedtatt i kommunestyret 12. desember 2024

Statlige tilsyn

Arbeidstilsynet med tilsyn i Forset skole og SFO.

Det ble gitt 4 pålegg:

- HMS arbeid - opplæring i bruk av avvikssystem
- Psykososiale og organisatoriske faktorer – plan og tiltak
- Vold, trusler om vold og uheldige belastninger - kartlegging, risikovurdering, tiltak og plan
- Vold og trussel om vold - opplæring

Frist for å lukke påleggene var i juni (for 3) og i august for ett. Per august 2024 har Arbeidstilsynet bekreftet at påleggene er lukket.

Arbeidstilsynet med tilsyn med Øyer og Gausdal barneverntjeneste

Når: 20.august 2024

Det ble gitt 1 pålegg: Arbeidsgiver skal sørge for at arbeidstakerne gjøres kjent med ulykkes- og helsefare som kan være forbundet med arbeidet, og gis den opplæring, øvelse og instruksjon som er nødvendig for å ivareta sikkerheten på arbeidsplassen.

Barneverntjenesten sendte innen fristen inn oversikt og dokumentasjon for status og framtidig informasjon og opplæring, med sikte på å lukke pålegget.

Arbeidstilsynet har i brev av 04.12.2024 bekreftet at pålegget er oppfylt.

Arbeidstilsynet med tilsyn ved Forsetstunet

Dato: 24. september 2024

Tema:

- Systematisk HMS-arbeid (kartlegging, risikovurdering, handlingsplan, rapportering og avvikshåndtering) knyttet til forhold i arbeidet som kan bidra til muskel- og skjelettplager, og psykiske plager

- Ergonomiske, organisatoriske og psykososiale forhold i arbeidet som kan påvirke risikoen for at arbeidstakere kan få muskel- og skjelettplager, og psykiske plager
- Ledelse og medvirkning, samarbeid med arbeidstakere og verneombud
- Informasjon og opplæring knyttet til risikoforhold i arbeidet
- Aktiv og forebyggende bruk av bedriftshelsetjenesten

Konklusjon fra Arbeidstilsynet: «I tilsynet fant vi ikke brudd på regelverket som det er nødvendig å følge opp med pålegg om retting.»

Helsetilsynet/statsforvalteren

Tilsyn med kommunens folkehelsearbeid for å fremme god psykisk helse hos barn og unge. Tilsynets første fase er en digital spørreundersøkelse som skal besvares av alle kommuner.

Miljødirektoratet/statsforvalteren

Landsomfattende tilsynsaksjon på kommunen som forsøplings-myndighet. Dette er et brevtilsyn der kommunen svarer på spørsmål.

Forvaltningsrevisjon

Eierskapskontroll Gausdal

Kontrollutvalget har på vegne av kommunestyret hatt et forvaltningsrevisjonsprosjekt om eierskapskontroll.

For å vurdere håndteringen av kommunens eierskap har revisjonen gått konkret inn i noen selskaper og gjort vurderinger i hvert selskap. Følgende selskaper ble valgt ut:

- Glør IKS
- Ikomm AS
- Innlandet Energi Holding AS

Kommunestyret behandlet rapporten 23.05.2024, og vedtok følgende:

1. *Kommunestyret i Gausdal kommune tar eierskapskontrollen til orientering og merker seg de anbefalinger som gis.*
2. *Kommunestyret forventer at kommunen følger opp de gitte anbefalingene fra revisjonen:*
 - o Kommunestyret bør årlig få en rapport om tilstanden i selskapene hvor kommunen er eier (eierrapport)*
 - o Kommunen bør bidra til at:*
 - *Alle selskaper vedtektsfester valgkomité for styrevalg, og at selskapene vedtar retningslinjer for valgkomiteens arbeid.*
 - *Ikomm AS etablerer regnskapsmessig skille mellom oppgaver som er skjermet fra konkurranse og tjenester som selges i et kommersielt marked.*

3. *Kommunestyret ber om at kontrollutvalget høsten 2024 får en orientering om oppfølgingen av de ulike anbefalingene fra kommunedirektøren.*

Kommentar til punkt 3: Det er fulgt opp gjennom selskapene og eierskapsmelding og eierskapsrapport, jfr. kommunestyrets behandling i november og desember 2024.

Andre tema:

- Forvaltningsrevisjonsrapport om interkommunalt legevakt ble lagt fram for kommunestyret i januar 2025.
- Kontrollutvalget har bestilt følgende forvaltningsrevisjonsrapport i 2025: om informasjonssikkerhet

Etikk

Kommunen skal i sin årsberetning si noe om kommunens arbeid med etikk.

«§ 14-7.Årsberetning

d) tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre en høy etisk standard.»

Gausdal kommune vedtok sine første etiske retningslinjer for ansatte og folkevalgte i 2008. Prosess for fornyelse av disse ble gjennomført i 2016. Her var kommunestyret, ledere og tillitsvalgte involvert.

Retningslinjene vi har i dag ble vedtatt i kommunestyret 16. juni 2016.

Ved introduksjon av nyansatte blir etiske retningslinjer gjennomgått. Etikk og habilitet var to av temaene i KS folkevalgtprogram i Gausdal kommunestyret 22. og 23. oktober 2023.

Personal og organisasjon

Likestilling

§ 14-7.Årsberetning

Årsberetningene skal redegjøre for

e) den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling

f) hva kommunen eller fylkeskommunen gjør for å oppfylle arbeidsgivers aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Likestilling.

Arbeidsstokken i Gausdal kommune har en 80/20 fordeling når det gjelder henholdsvis kvinner og menn, med litt variasjon fra år til år. Innen pleie og omsorg, renhold og barnehage er menn i et stort mindretall, mens menn er i stort flertall innen teknisk område. Over år fordeler undervisningspersonalet seg med 75 % kvinner og 25 % menn. Innen toppledelsen (kommunedirektør og enhetsledere) er 7 av 10 av kvinner.

Kommunen har tall og statistikk på gjennomsnittslønn fordelt på kjønn og ulike stillingskategorier. Hvem som har høyest gjennomsnittslønn fordeler seg forholdsvis jevnt mellom kvinner og menn. Retningslinjer for lokal lønn legger vekt på individuell lønnsutvikling basert på resultater og innsats.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

Nye mål og delmål ble vedtatt i kommuneplanens samfunnsdel, av kommunestyret 25. februar 2021.

Kommunens fokus i arbeidet med barn og unge er tilbud til alle, og tiltak for de få (som har behov for det). I kommunens satsing på folkehelse tar Gausdal kommune en offensiv rolle for å styrke faktorer som bidrar positivt til folkehelsen, og svekke forhold som kan ha negative virkninger. Kommunen søker å bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller. Alle skal ha mulighet til å ta vare på og fremme egen helse, trivsel og mestring.

I planarbeid og i byggeprosjekt er universell utforming sentralt, slik det skal være i henhold til lovverket. I 2021 var det oppstart av et deltema innen «Leve hele livet»: Aldersvennlig lokalsamfunn. I 2023 gikk arbeidet over i en ny fase: Aldersvennlig boligutvikling. Arbeidet er forankret i kommunestyret.

Kommunen har flere tiltak og tilbud til innbyggere som trenger det, via NAV. Som arbeidsgiver legger kommunen vekt på tilrettelegging for ansatte.

Det lages tilgjengelighetserklæringer knyttet til hjemmesider og digitale dokument.

Årsregnskap

Det er fra og med årsregnskapet for 2024 inntatt en ekstra kolonne i de obligatoriske regnskapsskjemaene. Årsaken til det er at det i regelverket er presisert at det er de budsjettvedtak som kommunestyret sjøl vedtar som skal framgå av regnskapsrapportene. Det er i kommunens delegeringsreglement og budsjettvedtak regler for at kommunedirektøren kan foreta visse budsjettjusteringer. Eksempler på dette er fordeling av budsjett knyttet til pensjon, forsikringer og lønnsoppgjør til rett planområde.

Systemleverandøren har løst dette ved å legge inn en ekstra kolonne i de obligatoriske forskriftsrapportene. Følgende kolonner framgår nå av forskriftsrapportene:

Regnskap 2023	Opprinnelig budsjett 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Revidert budsjett 2024	Avvik
Vedtatt regnskap 2023.	Det budsjettet for 2024 som kommunestyret vedtok i desember 2023.	Det opprinnelige budsjettet for 2024 korrigert for alle budsjettvedtak som kommunestyret har gjort gjennom året 2024.	Avlagt regnskap 2024.	Politisk vedtatt budsjett for 2024 med tillegg av de budsjettvedtak som kommunedirektøren har myndighet til å foreta gjennom året. Det er dette tallet kommunedirektøren ser på når budsjettavvik skal forklares.	Differansen mellom det avlagte regnskapet for 2024 og det reviderte budsjettet for 2024.

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første ledd

Beløp i 1000

	Note	Regnskap 2023	Oppr. bud. 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Avvik i kr
Rammetilskudd	18-3	-215 283	-233 832	-240 677	-225 603	-240 677	-15 073
Inntekts- og formuesskatt	18-3	-196 117	-199 963	-197 463	-209 113	-197 463	11 650
Eiendomsskatt	18-3	-46 279	-48 232	-47 532	-47 566	-47 532	34
Andre generelle driftsinntekter	18-3	-16 425	-14 430	-14 430	-20 541	-16 670	3 871
Sum generelle driftsinntekter		-474 104	-496 457	-500 102	-502 823	-502 342	482
Korrigert sum bevilgninger drift, netto		425 695	482 158	510 818	515 727	513 128	-2 599
Avskrivninger	4	44 187	47 118	47 118	46 025	46 028	4
Sum netto driftsutgifter		469 882	529 277	557 937	561 752	559 157	-2 595
Brutto driftsresultat		-4 221	32 820	57 835	58 929	56 815	-2 113

Årsberetning 2024

	Note	Regnskap 2023	Oppr. bud. 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Avvik i kr
Renteinntekter		-13 840	-16 163	-16 163	-16 966	-16 163	803
Utbytter	5	-44 368	-28 250	-26 750	-26 565	-26 750	-185
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler		0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	8, 9	35 898	44 498	42 498	44 552	42 498	-2 054
Avdrag på lån	9, 10	33 070	34 866	34 366	34 820	34 366	-454
Netto finansutgifter		10 760	34 951	33 951	35 840	33 951	-1 889
Motpost avskrivninger	4	-44 187	-47 118	-47 118	-46 025	-46 028	-4
Netto driftsresultat		-37 649	20 653	44 668	48 744	44 738	-4 006
Disponering eller dekning av netto driftsresultat							
Overføring til investering		139	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	13, 14, 18-3	37 887	4 726	4 726	10 029	4 726	-5 303
Bruk av bundne driftsfond	13, 14, 18-3	-13 242	-2 391	-3 415	-18 178	-3 485	14 693
Avsetninger til disposisjonsfond	13	19 368	0	0	4 816	0	-4 816
Bruk av disposisjonsfond	13	-6 502	-22 987	-45 979	-45 412	-45 979	-567
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet		0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat		37 649	-20 652	-44 668	-48 744	-44 738	4 006
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)		0	0	0	0	0	0

Vesentlige avvik i bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første ledd

Enkelte budsjettposter er justert flere ganger gjennom året i forbindelse med tertialrapportene samt i desember 2024 i tilknytning til at kommunen fikk informasjon om ekstra skjønnsmidler i tilknytning til utgiftene etter flommen i september 2024 samt at det kom et økt rammetilskudd for å dekke deler av kommunenes utgiftsvekst. I kapitlet "Sammendrag økonomi" er det tatt inn en oversikt som viser hva som er budsjettjustert.

De ulike elementene som har vesentlig budsjettavvik forklares nedenfor.

Skatt og rammetilskudd ble samlet 3,4 mill. kr lavere enn budsjettert. Dette er som følge av netto lavere inntekter fra skatt og inntektsutjevning. Dersom naturressursskatten også hensyntas, er mindreinntekten 2,6 mill. kr. Naturressursskatten inngår i linjen "Andre generelle driftsinntekter" og utgjør 864.000 kr i 2024.

Skatt (inkl. naturressursskatt) og inntektsutjevning er 5,1 mill. kr dårligere enn det opprinnelige budsjettet for 2024.

Andre generelle tilskudd ble 3,9 mill. kr høyere enn budsjettert. Naturressursskatten utgjør en merinntekt på 0,9 mill. kr, merinntekter fra rente- og avdragskompensasjon utgjør 1 mill. kr og integreringstilskudd flyktninger 1,9 mill. kr høyere enn justert budsjett.

Korrigert sum bevilgninger drift, netto hadde et merforbruk på 2,6 mill. kr. Dette kommenteres særskilt under kapitlet "Vesentlige avvik i bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 andre ledd". Utgifter til utbedringer etter ekstremværet Hans påvirker dette tallet i vesentlig grad. Årsaken til det er at utgiftene i 2024 på 12,9 mill. kr i hovedsak er finansiert med bruk av bundne driftsfond med 12,4 mill. kr.

Renteinntekter og -utgifter har et negativt budsjettavvik på 1,3 mill. kr og **utbytte** ble 0,2 mill. kr lavere enn justert budsjett.

Avdrag på lån har en merutgift på 0,5 mill. kr. Det er som følge av at det ble innbetalt noe mer i avdraga enn minimumskravet tilsa.

Netto driftsresultat ble negativt med 48,7 mill. kr i 2024. Det er som følge av avvikene ovenfor 4 mill. kr dårligere enn regulert budsjett, og 28,1 mill. kr dårligere enn det opprinnelige budsjettet.

Bundne driftsfond. Både bruk av og avsetning til bundne driftsfond er høyere enn budsjettert, netto utgjør dette en merinntekt på 9,1 mill. kr. Hovedårsaken her er bruk av bundne driftsfond med 12,4 mill. kr for å dekke opp utgiftene i 2024 i forbindelse med reparasjoner etter ekstremværet Hans i 2024. Videre er det avsatt ubrukte tilskuddsmidler med 2,3 mill. kr i 2024 knyttet til skadeflommen i september 2024.

Avsetning til disposisjonsfond er 4,8 mill. kr høyere enn budsjettert. Dette knytter seg til formål der kommunestyret har knyttet en bevilgning til et særskilt formål, f.eks. bredbåndsfond, fond konkrete plansaker, flyktningfond, etc.

Bruk av disposisjonsfond har et negativt avvik på 0,6 mill. kr. Bruk av disposisjonsfond ble strøket (reduert) med 0,9 mill. kr som følge av at det regnskapsmessige resultatet ble tilsvarende bedre enn budsjettert. Det er til tross for dette brukt 45,4 mill. kr av disposisjonsfondet i 2024. Netto bruk av disposisjonsfond (bruk av fond korrigert for avsetning til disposisjonsfond) utgjør 40,6 mill. kr.

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 andre ledd

Beløp i 1000

	Note	Regnskap 2023	Oppr. bud. 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Avvik i kr
Administrative fellestjenester	16, 17, 18-3	35 544	30 977	31 577	29 875	31 626	1 751
Næring og miljø		7 789	7 306	7 306	7 287	7 162	-125
Skole	18-3	84 607	86 824	86 823	89 433	89 669	236
Barnehage	18-6	46 501	47 826	50 126	53 716	53 407	-309
Kultur og fritid		12 734	13 016	13 016	13 177	13 633	455
Teknisk drift	14, 18-3, 18-6	2 502	-4 014	3 185	3 280	4 262	983
Bygg/eiendom/areal	14, 18-3	34 062	35 040	33 564	38 113	39 621	1 508
Interkommunale samarbeid	18-1	0	0	0	0	0	0
Barn og familie		33 917	36 055	36 055	35 028	38 919	3 891
Sosiale tjenester og sysselsetting		21 313	22 249	23 764	28 617	28 858	241
Helse	18-3	101 079	85 631	101 431	119 901	108 642	-11 260
Omsorg	18-3	108 817	103 802	105 302	104 507	111 598	7 091
Generelle utgifter og inntekter	11, 18-3	-43 147	15 127	15 327	-18 379	-17 681	698
Sum bevilgninger drift, netto		445 718	479 839	507 476	504 555	509 716	5 161
Herav:							
Motpost avskrivninger	4	0	0	0	0	0	0
Netto renteutgifter og - inntekter		-92	0	0	113	0	-113
Avsetninger til bundne driftsfond	13, 14, 18-3	34 221	72	72	5 589	72	-5 517
Bruk av bundne driftsfond	13, 14, 18-3	-13 242	-2 391	-3 415	-18 178	-3 485	14 693
Avsetninger til disposisjonsfond	13	5 639	0	0	1 630	0	-1 630
Bruk av disposisjonsfond	13	-6 502	0	0	-327	0	327
Korrigert sum bevilgninger drift, netto		425 695	482 158	510 818	515 727	513 128	-2 599

Vesentlige avvik bevilgningsoversikt drift, § 5-4 andre ledd

De planområdene med størst avvik kommenteres i årsberetningen.

Planområde 1 Administrative fellestjenester har et mindreforbruk på 1,8 mill. kr. Det er mindreutgifter vedrørende folkevalgte samt kontroll og tilsyn på 0,8 mill. kr. Det er mottatt tilbakebetaling fra Innfordringssamarbeidet med totalt 0,55 mill. kr. Det er ompostert lønnsutgifter fra drift til investering knyttet til digitaliseringsprosjekter. Det utgjør en redusert driftsutgift med ca. 1,2 mill. kr. IKT-utgiftene for øvrige ble 0,3 mill. kr høyere enn budsjettert.

Utgifter til arbeid med flommen i september 2024 og arbeid i 2024 med virkningene etter ekstremværet Hans i 2023 utgjør en merutgift på planområdet i størrelsesorden 0,5 mill. kr.

Planområde 5 Kultur og fritid har et mindreforbruk på 0,5 mill. kr. Mindreforbruket fordeles på biblioteket med 0,1 mill. kr, frivilligsentralen med 0,3 mill. kr, samt noen mindre avvik.

Planområde 6 Teknisk drift har et mindreforbruk på 1 mill. kr. Budsjettet på planområdet knyttet til vann og avløp ble gjennom året styrket med 2,4 mill. kr knyttet til reduserte gebyrinntekter. Det ble videre lagt inn et økt utgiftsnivå på vann og avløp med 1,5 mill. kr som følge av at kommunen også i

2024 ble rammet av skadeflom og fikk utgifter til reparasjon av oppståtte skader. Budsjettet ble også økt med 3,2 mill. kr til reparasjon av kommunale veger etter skadeflommen i september 2024 samt 0,1 mill. kr som følge av økte utgifter til drift av løypemaskina.

Utgiftene til **kommunale veger og gatelys** ble 2,1 mill. kr lavere enn budsjettet. Av mindreforbruket er det 1,7 mill. kr som knytter seg direkte til lavere utgifter enn justert budsjett til skadeflommen. Dette er som følge av at kommunen mottok ekstraordinært skjønnstilskudd i desember og dette dekker opp hoveddelen av kommunens merutgifter til skadeflommen. I tillegg ble det lavere utgifter til strøm i 2024 enn det som var budsjettet, og det medfører et positivt avvik på strøm til gatelys med 0,5 mill. kr.

Selvkostområdene har samlet et merforbruk på 0,3 mill. kr, utgiftene til brann/beredskap er 0,2 mill.kr høyere enn budsjettet. Det er videre nær 0,3 mill. kr i høyere utgifter til løypebrøyting og 0,3 mill. kr i merutgifter til kommunale plasser og torg.

Når det gjelder selvkostområdene vann og avløp var selvkostfondene for begge disse områdene tomme ved årets start. Det ble også i 2024 negative selvkostresultat på disse to selvkostområdene. Ved utgangen av 2024 er det for totalt forskuttert/ ("lånt") 27,6 mill. kr fra disposisjonsfondet. Dette fordeler seg på årene 2023 og 2024 for begge selvkostområdene slik det framgår av tabellen nedenfor.

Negativt selvkostresultat	Vann	Avløp	Sum
Årsregnskap 2023	- 7 697	- 5 870	- 13 567
Årsregnskap 2024	- 5 341	- 8 689	-14 030
Sum	- 13 039	- 14 558	- 27 597

For å få tilbakeført de forskutterte beløpene fra disposisjonsfondet, må gebyrene økes på disse selvkostområdene. Det er i økonomiplanen for 2025-2028 lagt opp til en slik økning. Det må vurderes inn mot økonomiplanen for 2026-2029 om de nivåene som er anslått for gebyrøkninger anses å være tilstrekkelige. Dersom byggeaktiviteten tar seg opp igjen, vil det også bidra positivt inn som følge av økte gebyrinntekter.

Planområde 7 Bygg/eiendom/areal har et mindreforbruk på 1,5 mill. kr. Strømbudsjettet ble justert ned med 2,5 mill. kr i forbindelse med rapporteringen per 2. tertial.

Utgifter til bygningsmessig drift er 1 mill. kr lavere enn budsjettet. Hovedårsaken til det positive avviket er at strømutgiftene er 1,8 mill. kr lavere enn justert budsjett. Det er en merutgift på 0,1 mill. kr knyttet til reparasjoner etter skadeflommen i september 2024.

Videre er det et samlet merforbruk på plansaker, byggesak og kart/oppmåling med 0,5 mill. kr. Hovedårsaken er at ubrukte bevilgninger til plansaker er avsatt til "øremerka" disposisjonsfond med 0,5 mill. kr.

Det er et positivt avvik knyttet til utbyggingsområder med 0,4 mill. kr. Det er som følge av økte inntekter fra festeavgifter samt lavere utgifter til den grunnen som kommunen har festeutgifter på.

Planområde 9 Barn og familie har et mindreforbruk på 3,9 mill. kr. Hovedårsaken til dette er lavere utgifter til tiltak i barneverntjenesten enn budsjettet samt noe lavere utgifter til drift av selve tjenesten.

Enkelte utgiftskrevende tiltak er endret og utgiftene er dermed lavere i 2024 enn budsjettert. Samlet ble utgiftene til barnevern 3,6 mill. kr lavere enn budsjettet. Videre er det et mindreforbruk innen øvrige deler av tjenestene med 0,3 mill. kr.

Planområde 10 Sosiale tjenester og sysselsetting har et mindreforbruk på 0,2 mill. kr.

Dagaktivitetstilbudene fikk et samlet merforbruk på ca. 50.000 kr. Aktivitetssenteret i Forset hadde et merforbruk på 0,4 mill. kr, Krysset gjenbruk fikk et positivt resultat på 0,5 mill. kr, mens nystartede TID fikk et merforbruk på 0,2 mill. kr. Det er et merforbruk innen rustjenesten på 0,5 mill. kr og et samlet mindreforbruk knyttet til introduksjonsordningen, kvalifiseringsordningen og økonomisk sosialhjelp på totalt 0,6 mill. kr.

I forbindelse med rapporteringen per andre tertial ble planområdet styrket med 1,5 mill. kr knyttet til økte utgifter til økonomisk sosialhjelp.

Planområde 11 Helse har et merforbruk på 11,3 mill. kr. Planområdet ble av kommunestyret tilført budsjettmidler på 13,6 mill. kr i forbindelse med rapportering per andre tertial. Det knytter seg til ressurskrevende tjenester med 7,3 mill. kr, fortsatt drift av Bjørkvin bofellesskap med 4,5 mill. kr samt 1,8 mill. kr til legetjenesten. Til tross for dette ble utgiftene høyere enn justert budsjett.

Av merforbruket på 11,3 mill. kr kan 6 mill. kr ses i sammenheng med tilsvarende positivt avvik på planområde 12 Omsorg. Dette har med hvordan utgifter til ressurskrevende tjenester har blitt budsjettert og hvor utgiften faktisk er regnskapsført. Resterende avvik utgjør et merforbruk på 5,3 mill. kr.

Generelt. Innen helse- og omsorgstjenestene (både for planområde 11 Helse og 12 Omsorg) har det vært utfordringer i 2024 knyttet til å få dekket opp vakter i forbindelse med ferieavvikling, generelt å få tak i rett kompetanse samt dekke opp for vakanse i vakter. Det har medført at kommunen har måttet inngå avtaler med de tillitsvalgte knyttet til ekstra kompensasjon for ansatte som tar på seg kritiske vakter (i forbindelse med ferieavvikling), økt bruk av overtid samt en stor økning i bruk av vikarbyrå.

I løpet av 2024 har det innen dette planområdet blitt brukt nær 5,2 mill. kr på vikarbyrå. Det koster mer enn om kommunen hadde hatt egne ansatte. I situasjoner der det ikke var mulig å få tak i ansatte/ansatte med rett kompetanse, har dette likevel vært en nødvendig løsning. Dette inngår som årsak til avvik på enkelte av postene som kommenteres nedenfor.

Ressurskrevende tjenester. Det er kommet til ressurskrevende tjenester gjennom året, og det er lavere inntekter knyttet til enkelte tjenester enn det som var budsjettert. Det gir samlet sett et merforbruk i størrelsesorden 3,8 mill. kr. Innen disse tjenestene er del av merforbruket knyttet til bruk av vikarbyrå, slik som det er forklart i avsnittet over.

Dagaktivitetstilbudene har et samlet merforbruk i størrelsesorden 0,8 mill. kr. Dette knytter seg til økte transportutgifter, flere brukere og kjøp av enkelte tjenestetilbud.

Legetjenesten fikk et positivt avvik på samlet 1,1 mill. kr. Ved rapporteringen per 2. tertial ble legetjenesten tilført 0,8 mill. kr som følge av merutgift legevakt samt 1 mill. kr som følge av økte driftsutgifter ved det kommunale legesenteret. Merforbruket ved legevakten ble lavere enn anslått, Gausdal sin andel ble 0,6 mill. kr i stedet for 0,8 mill. kr. Videre ble det betydelig høyere inntekter enn det som var anslått, det gjelder både tilskudd og brukerbetalinger.

Planområde 12 Omsorg har et mindreforbruk på 7 mill. kr. Av dette må 6 mill. kr ses mot merforbruk på planområde 11 Helse. Justert mindreforbruk blir da ca. 1 mill. kr.

Årsberetning 2024

Planområdet ble av kommunestyret tilført 3,7 mill. kr i forbindelse med rapportering per andre tertial. Av det er det nær 3 mill. kr som knytter seg til ressurskrevende tjenester, det øvrige er rettet inn mot økte driftsutgifter.

Det vises til planområde 11 Helse og forklaring knyttet til utgifter for å dekke opp ferieavvikling, bruk av vikarbyrå, etc.

Hovedårsaker til avviket for øvrig er som følger:

- Lavere utgifter til omsorgsstønad enn det som er budsjettet med 0,6 mill. kr.
- Øvrig mindreforbruk hovedsakelig knyttet til institusjonstjenesten.

Planområde 13 Generelle utgifter og inntekter har et mindreforbruk i størrelsesorden 0,7 mill. kr. Det er et mindreforbruk knyttet til pensjon på 0,5 mill. kr, gjestående beløp på formannskapets tilleggsbevilgningspost utgjør 72.000 kr og det er et positivt avvik på lønnsreserven med 0,1 mill. kr.

Bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 første ledd

Beløp i 1000

	Note	Regnskap 2023	Oppr. bud. 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Avvik i kr
Investeringer i varige driftsmidler	4, 18-5	81 354	53 459	79 881	61 432	79 881	18 449
Tilskudd til andres investeringer		1 742	130	130	1 958	130	-1 828
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	5	1 358	1 500	1 500	1 428	1 500	72
Utlån av egne midler	6, 18-3	2 278	0	5 997	4 610	5 997	1 387
Avdrag på lån		0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter		86 731	55 089	87 508	69 428	87 508	18 080
Kompensasjon for merverdiavgift	18-4	-7 705	-4 192	-3 887	-7 832	-3 887	3 945
Tilskudd fra andre	18-4, 18-5	-31 635	-9 140	-320	-38 152	-320	37 832
Salg av varige driftsmidler	4	-4 438	-4 400	-4 400	-556	-4 400	-3 844
Salg av finansielle anleggsmidler		0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper		0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	18-3	0	0	0	-3 610	0	3 610
Bruk av lån		-38 530	-39 394	-68 679	-37 169	-68 679	-31 510
Sum investeringsinntekter		-82 307	-57 126	-77 285	-87 320	-77 285	10 034
Videreutlån	6	8 878	12 000	34 495	18 956	34 495	15 539
Bruk av lån til videreutlån		-8 878	-12 000	-34 495	-18 956	-34 495	-15 539
Avdrag på lån til videreutlån	8	4 548	7 129	7 129	9 942	7 129	-2 813
Mottatte avdrag på videreutlån	8	-5 955	-4 992	-4 992	-7 365	-4 992	2 373
Netto utgifter videreutlån		-1 407	2 137	2 137	2 577	2 137	-440
Overføring fra drift		-139	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	13, 18-5	8 667	0	0	26 941	0	-26 941
Bruk av bundne investeringsfond	13, 18-5	-912	0	-5 528	-9 838	-5 528	4 310

Årsberetning 2024

	Note	Regnskap 2023	Oppr. bud. 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Avvik i kr
Avsetninger til ubundet investeringsfond	13, 18-3	940	0	0	793	0	-793
Bruk av ubundet investeringsfond	13, 18-3	-11 574	-100	-6 832	-2 582	-6 832	-4 250
Dekning av tidligere års udekket beløp		0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger		-3 017	-100	-12 360	15 314	-12 360	-27 674
Fremført til inndekning i senere år (udekket)		0	0	0	0	0	0

Vesentlige avvik bevilgningsoversikt investering § 5-5 første ledd

Investeringer i anleggsmidler er 18,4 mill. kr lavere enn justert budsjett. Årsaken er at det er forskyvninger mellom år på framdriften av enkelte prosjekter.

Tilskudd til andres investeringer har 1,8 mill. kr i høyere utgift enn budsjettet. Avviket knytter seg i all hovedsak til en regnskapsteknisk transaksjon knyttet til overdratt merverdiavgift ved avtaler om justeringsrett vann- og avløpsledninger på Skei.

Utlån av egne midler er 1,4 mill. kr lavere enn budsjettet. Det knytter seg til forskutteringer til to private bruer i Svatsum som følge av ekstremværet Hans i august 2023. Utgiften ble lavere i 2024 enn budsjett. Den ene brua har fått avgjort sin søknad om naturskadeerstatning, mens den andre ikke har fått den avgjørelsen. Det er derfor lånt ut midler også i 2024, men lavere utgift enn kommunestyrets vedtatte ramme.

Kompensasjon for merverdiavgift er 3,9 mill. kr høyere enn budsjettet.

Tilskudd fra andre er nær 37,8 mill. kr høyere enn budsjettet. Dette knytter seg til tilskudd fra NVE til krisetiltak i/langs vassdrag Gausdal med 34,8 mill. kr. I tillegg er det regnskapsteknisk føring i forbindelse med overtatt anleggsmiddel vedrørende inngåtte avtaler om overdragelse av justeringsrett merverdiavgift knyttet til vann- og avløpsledninger på Skei. Det utgjør i 2024 1,1 mill. kr i regnskapsført overføringsinntekt. Det er videre mottatt 91.500 kr i tilskudd som følge av nye lyskilder i kulturhuset og det er mottatt refusjon fra fylkeskommunen med 2,1 mill. kr. Det er en mindreinntekt knyttet til tilskudd Dørja med 0,3 mill. kr som følge av forsinket framdrift.

Salg av varige driftsmidler har en mindreinntekt på 3,8 mill. kr. Det knytter seg til lavere inntekter fra salg av anleggsmidler og tomter.

Bruk av lån er 31,5 mill. kr lavere enn budsjettet. Dette knytter seg til forsinket framdrift på investeringsprosjekter.

Startlån. Det er et netto negativt avvik knyttet til utgifter og inntekter startlån med 0,4 mill. kr. Det vises til noteopplysning 9 i avlagt årsregnskap for 2024 for nærmere forklaring på innbyrdes avvik mellom postene innenfor kategorien.

Avsetninger til bundne investeringsfond har et negativt avvik på 26,9 mill. kr. Dette knytter seg i hovedsak til avsetning av ubrukt tilsagn om tilskudd fra NVE knyttet til krisetiltak langs vassdrag i Gausdal og utgjør 25,7 mill. kr. Dette som følge av skader forårsaket av ekstremværet Hans og etter skadeflommen i september 2024. Det øvrige på 2,2 mill. kr knytter seg til regnskapstekniske føringer i forbindelse med inngåtte avtaler om overdragelse av justeringsrett merverdiavgift for vann- og avløpsinvesteringer.

Bruk av bundne investeringsfond viser en mer inntekt på 4,3 mill. kr. Det gjelder regnskapstekniske føringer knyttet til inngåtte avtaler om overdragelse av justeringsrett merverdiavgift for vann- og avløpsinvesteringer med 1,7 mill. kr samt bruk av utlånsfond startlån med 2,6 mill. kr.

Avsetning til ubundne investeringsfond har en merutgift på 0,8 mill. kr. Det knytter seg til tilbakebetaling av forskuttet beløp fra 2023 knyttet til Berglandbrua i Svatsum. Forskuttet beløp i 2023 og 2024 ble i sin helhet tilbakebetalt til kommunen i 2024. Finansieringen i 2023 med bruk av investeringsfond ble dermed tilbakeført i 2024.

Bruk av ubundne investeringsfond viser en mindreinntekt på 4,2 mill. kr. Årsaken til dette er i hovedsak lavere utgifter til forskuttering/utlån vedrørende to bruer i Svatsum.

Økonomisk oversikt drift etter § 5-6

Beløp i 1000

	Note	Regnskap 2023	Oppr. bud. 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Avvik i kr
Rammetilskudd	18-3	-215 283	-233 832	-240 677	-225 603	-240 677	-15 073
Innteks- og formuesskatt	18-3	-196 117	-199 963	-197 463	-209 113	-197 463	11 650
Eiendomsskatt	18-3	-46 279	-48 232	-47 532	-47 566	-47 532	34
Andre skatteinntekter	18-3	-3 033	-2 054	-2 054	-2 948	-2 054	894
Andre overføringer og tilskudd fra staten	18-3	-13 392	-12 376	-12 376	-17 592	-14 616	2 976
Overføringer og tilskudd fra andre	18-3	-152 785	-108 518	-111 418	-137 857	-115 650	22 206
Brukerbetalinger		-17 645	-15 985	-15 086	-20 110	-16 283	3 827
Salgs- og leieinntekter		-79 787	-86 364	-83 844	-89 949	-85 333	4 616
Sum driftsinntekter		-724 321	-707 324	-710 450	-750 739	-719 608	31 131
Lønnsutgifter	16	331 061	346 891	365 441	368 488	370 833	2 345
Sosiale utgifter	11	82 183	91 997	89 197	94 071	92 865	-1 206
Kjøp av varer og tjenester	17, 18-1, 18- 3, 18-6	221 099	231 044	240 897	254 003	239 446	-14 557
Overføringer og tilskudd til andre	18-3	41 569	23 093	25 632	47 081	27 251	-19 830
Avskrivninger	4	44 187	47 118	47 118	46 025	46 028	4
Sum driftsutgifter		720 099	740 144	768 285	809 668	776 423	-33 245
Brutto driftsresultat		-4 221	32 820	57 835	58 929	56 815	-2 113
Renteinntekter		-13 840	-16 163	-16 163	-16 966	-16 163	803
Utbytte		-44 368	-28 250	-26 750	-26 565	-26 750	-185

Årsberetning 2024

	Note	Regnskap 2023	Oppr. bud. 2024	Politisk vedtatt budsjett 2024	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Avvik i kr
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler		0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	8, 9	35 898	44 498	42 498	44 552	42 498	-2 054
Avdrag på lån	9, 10	33 070	34 866	34 366	34 820	34 366	-454
Netto finansutgifter		10 760	34 951	33 951	35 840	33 951	-1 889
Motpost avskrivninger	4	-44 187	-47 118	-47 118	-46 025	-46 028	-4
Netto driftsresultat		-37 649	20 653	44 668	48 744	44 738	-4 006
Disponering eller dekning av netto driftsresultat							
Overføring til investering		139	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	13, 14, 18-3	37 887	4 726	4 726	10 029	4 726	-5 303
Bruk av bundne driftsfond	13, 14, 18-3	-13 242	-2 391	-3 415	-18 178	-3 485	14 693
Avsetninger til disposisjonsfond	13	19 368	0	0	4 816	0	-4 816
Bruk av disposisjonsfond	13	-6 502	-22 987	-45 979	-45 412	-45 979	-567
Dekning av tidligere års merforbruk		0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat		37 649	-20 652	-44 668	-48 744	-44 738	4 006
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)		0	0	0	0	0	0

Økonomisk analyse

Kommunestyret har vedtatt fire handlingsregler som beskriver hva som er målene for å kunne ha en god økonomi over tid. Handlingsreglene knytter seg til årlig resultat, nivå på disposisjonsfondene, nivå på lånegjelden samt nivå på årlig låneopptak.

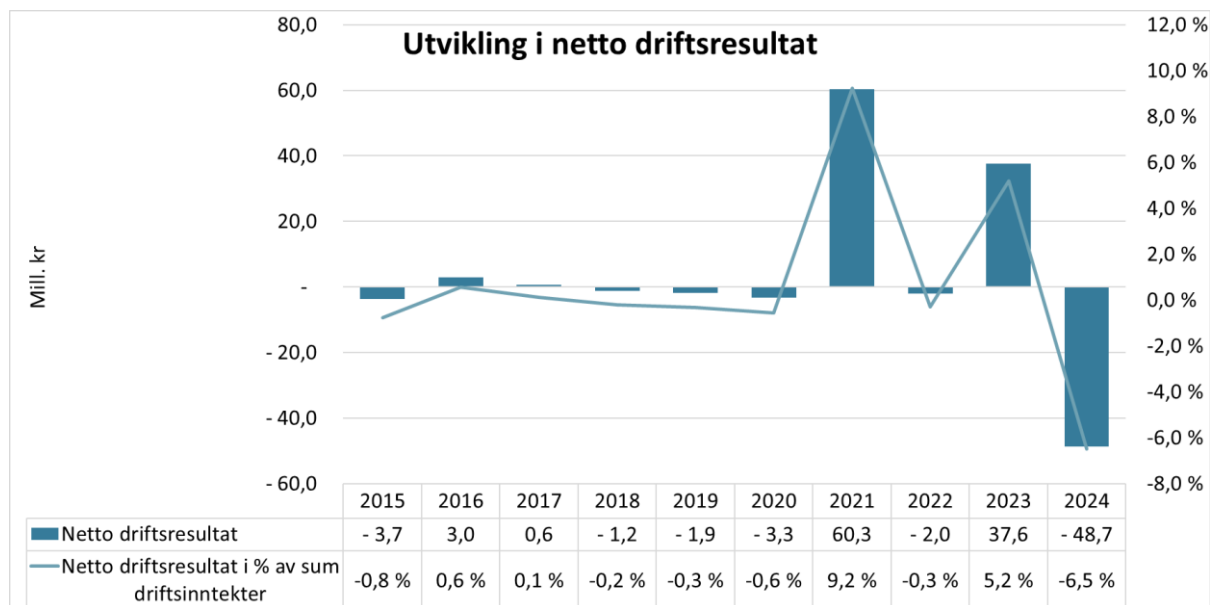
I 2024 er både handlingsregelen knyttet til disposisjonsfond og låneopptak oppnådd. Handlingsregelen netto driftsresultat og netto lånegjeld er ikke innfridd. Det gis en nærmere beskrivelse av utviklingen av den enkelte handlingsregel i avsnittene som følger.

Handlingsregel	Mål	Status 2024	Differanse i mill. kr 2024	Status 2023	Differanse i mill. kr 2023
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	1,75 %	-6,5 %	61,9	5,2 %	-25,0
Disposisjonsfond i % av driftsinntektene	8 %	11,5 %	-26,2	17,5 %	-68,9
Netto lånegjeld i % av driftsinntektene	80 %	96,6 %	125,0	100,3 %	147,1
Kommunens årlige låneopptak skal ikke overstige låneavdrag (utenom selvkostområdet og startlån). Mill. kr	Mindre enn 0	-7,5	Oppnådd	Ikke oppnådd	9,24

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er i 2024 negativt med 48,7 mill. kr. Netto driftsresultat har variert mye mellom år som følge av engangsutbetalinger enkelte år. I 2021 var det en ekstra utbetaling fra kraftsektoren som ga et særlig positivt utslag. I 2023 var det både økt utbytte fra kraftsektoren samt tilskuddsmidler etter ekstremværet Hans som påvirket tallstørrelsen i vesentlig grad. Utgifter i 2024 til reparasjon av skader etter ekstremværet Hans i 2023 påvirker resultatet negativt i 2024. Korreksjon for bruk av tilskuddsmidler fra tidligere år (bundne fond) framgår av tabellen litt lenger ned i kapitlet.

Årsberetning 2024

En svakhet ved måltallet netto driftsresultat, er at utgifter og inntekter til bundne fond (inklusive selvkostfond) inngår i tallene. Når en tar hensyn til disse utgiftene og inntektene, vil en få et bedre bilde av hvordan utviklingen har vært i den vanlige driften av kommunens tjenester.

Korrigert netto driftsresultat	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Netto driftsresultat i hele mill. kr	-3,7	3,0	0,6	-1,2	-1,9	-3,3	60,3	-2,0	37,6	-48,7
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	-0,8%	0,6%	0,1 %	-0,2%	-0,3%	-0,6%	9,2%	-0,3%	5,2%	-6,5%
Korrigert for bruk/avs bundne fond	-4,20	-11,40	- 8,10	- 1,39	- 8,55	- 0,83	- 6,38	18,17	- 24,65	8,15
Korrigert netto driftsresultat i kr	-7,9	-8,4	-7,5	-2,6	-10,4	-4,1	53,9	16,2	13,0	-40,6
Korrigert netto driftsresultat i %	-1,6%	-1,6%	-1,4%	-0,5%	-1,8%	-0,7%	8,4%	2,5%	1,9%	-5,5 %

Som det framgår av tabellen, er korrigert netto driftsresultat i 2024 negativt med 40,6 mill. kr, eller - 5,5 %, det er en reduksjon med 53,6 mill. kr fra 2023 til 2024. Det er en betydelig endring fra ett år til et annet. Dersom en ser på hvilke elementer som er årsaken til den store endringen, kan en trekke fram følgende:

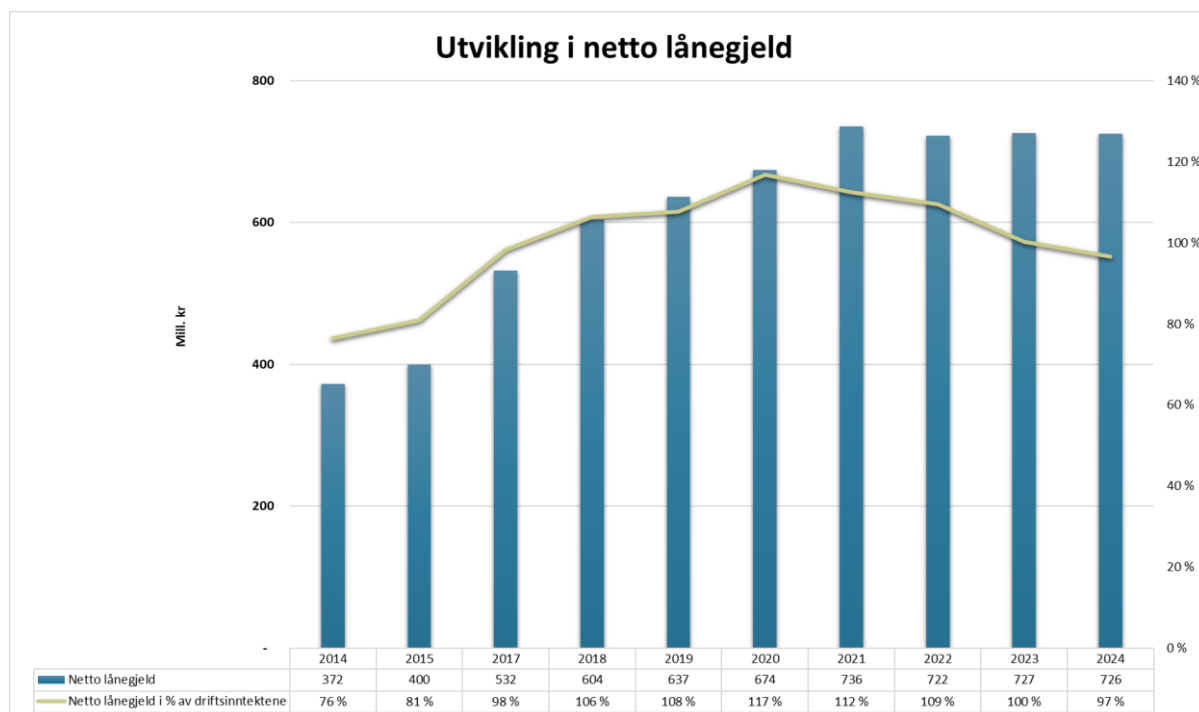
Det er en økning i **netto finansutgifter** med 25,1 mill. kr. Av dette er hovedårsaken en reduksjon i utbytte (i all hovedsak fra kraftsektoren) på 17,6 mill. kr. Videre er det økt avdragsutgift på lån med 1,7 mill. kr og netto økte renteutgifter med 5,6 mill. kr.

Av bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 andre ledd, framgår det en samlet **utgiftsøkning til drift av kommunens tjenester** med 58,8 mill. kr. Det vil si en utgiftsvekst på 13,2 % fra 2023.

- Det er en utgiftsvekst innen de fleste planområdene som er høyere enn prisveksten og det som kommunen har mottatt i økt rammetilskudd fra 2023 til 2024. Utgiftsveksten knytter seg i stor grad til ressurskrevende tjenester til enkeltinnbyggere, særskilte tiltak og flere barn i barnehagene og endringer i tjenestetilbudet for øvrig.
- Pensjonsutgiftene er økt med 7,3 mill. kr fra 2023 til 2024, det utgjør en økning på 18,8 %.
- Selvkostfondene for vann og avløp er tomme. Det innebærer at underdekningen i 2024 på disse to tjenestene, som egentlig skulle ha vært dekket av selvkostfondet, måtte dekkes inn ved bruk av disposisjonsfond i stedet. Beløpet utgjør 14 mill. kr i 2024, tilsvarende beløp var 13,6 mill. kr i 2023.

Lånegjeld

Kommunens utvikling i netto lånegjeld framgår av figuren nedenfor. Netto lånegjeld i % av driftsinntektene har vært relativt stabilt/svakt nedadgående fra 2020-2023. Økningen i lånegjeld disse årene har vært noe lavere enn økningen i driftsinntektene. For 2024 er det omtrent samme nivå som for 2023. Netto lånegjeld er fortsatt høyere enn ønsket mål om 80 % av driftsinntektene.

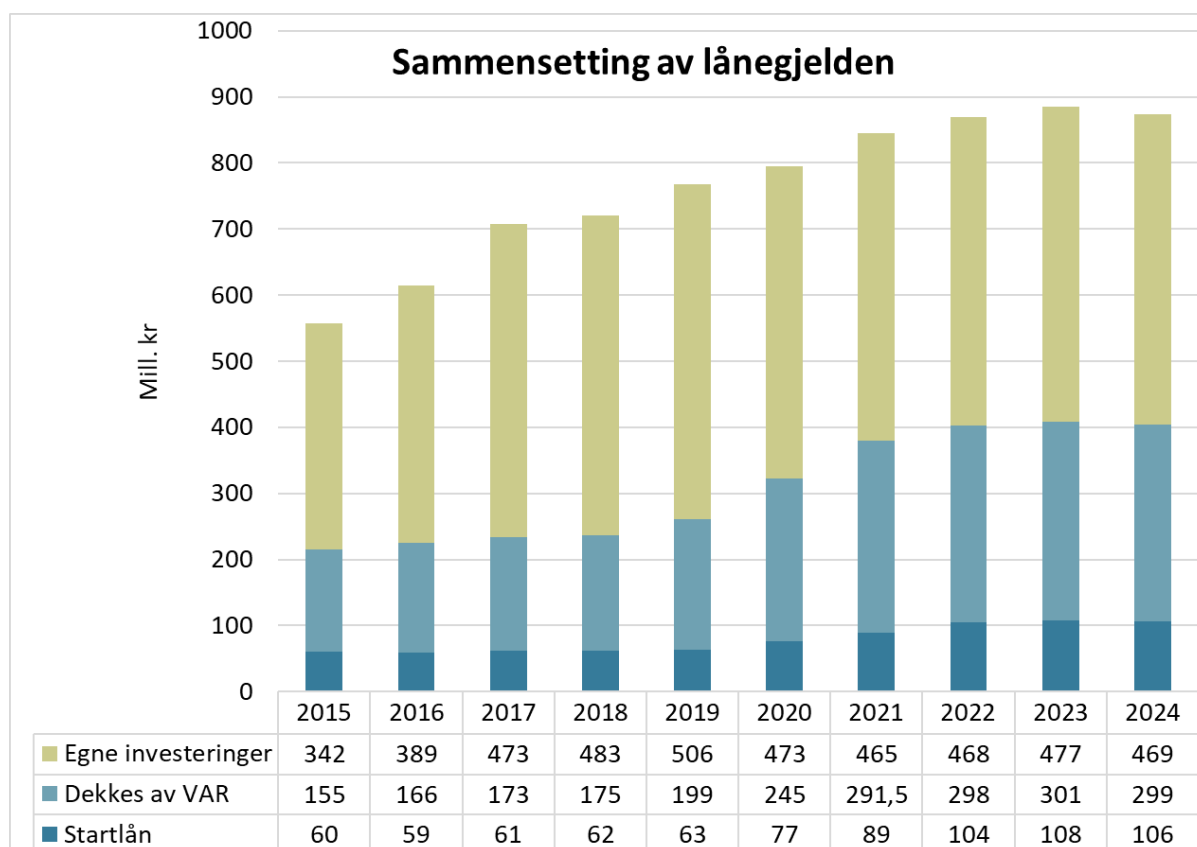

Kommunens samlede lånegjeld er redusert med 11,8 mill. kr fra 2023 til 2024, mens netto lånegjeld er redusert med 1 mill. kr. Lånegjelden er lavere enn budsjettert, det henger sammen med framdriften på investeringsprosjektene.

Lånegjelden knytter seg til startlån, lån til selvkostinvesteringer (i hovedsak innen vann- og avløpstjenestene) og lån til kommunens øvrige investeringer. Når det gjelder startlån vil disse midlene bli lånt ut videre, mens lån til selvkostområdene skal dekkes av gebyrene. Slik sett er det renter og avdrag knyttet til lån til kommunens øvrige investeringer som må finansieres av den ordinære driften.

Kommunens langsiktige mål er at netto lånegjeld skal utgjøre 80 % av driftsinntektene. Avstanden til dette målet er ved utgangen av 2024 125 mill. kr. Avstanden i 2023 var 147,1 mill. kr.

Tabellen nedenfor viser hvordan kommunens lånegjeld er sammensatt.

Kommunestyret har også vedtatt en handlingsregel om at kommunens låneavdrag minst skal være så stort som årets låneopptak til investeringer (sett utenom investeringer og låneopptak til selvkostområdene). Dette ble innfridd i 2024.

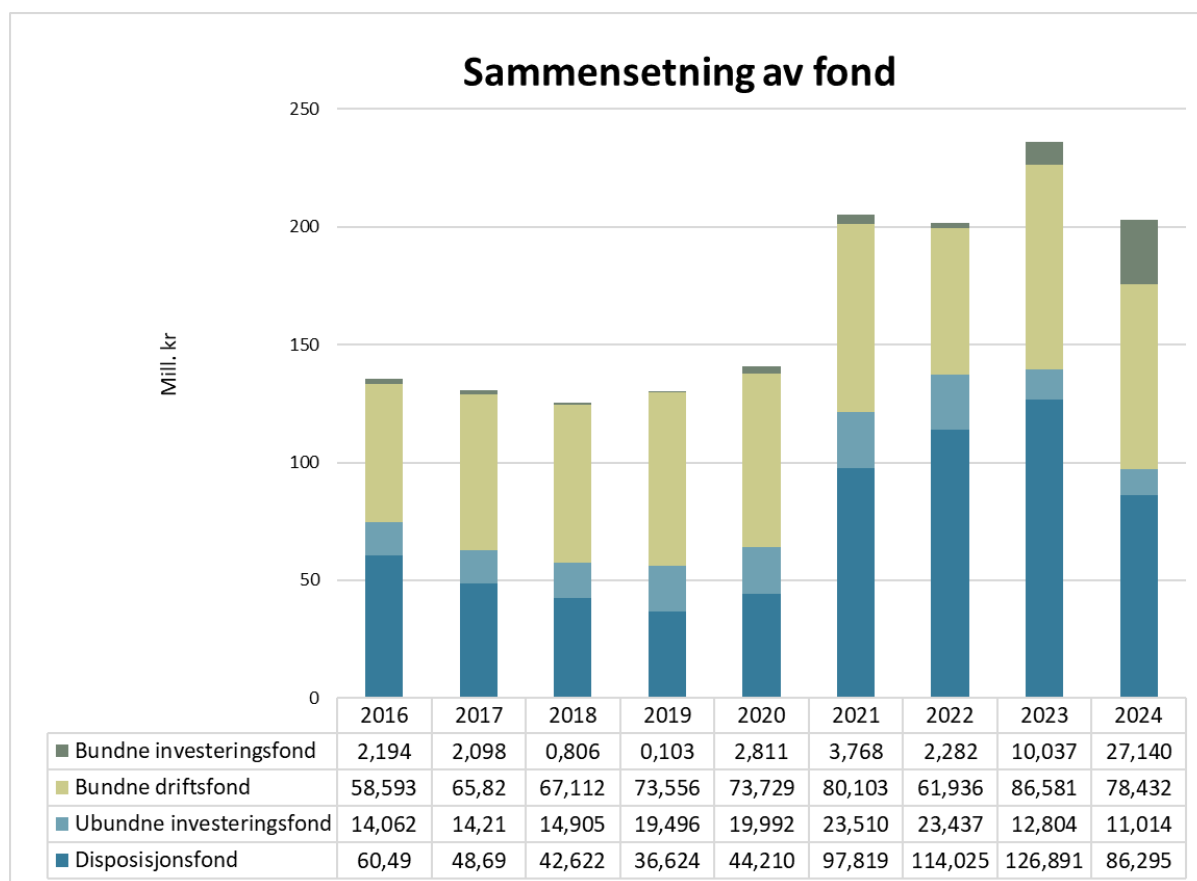
Fond

Som det framgår av figuren, er kommunens samlede fondsbeholdning ved utgangen av 2024 33,4 mill. kr lavere enn i 2023.

Kommunens disposisjonsfond er redusert med 40,6 mill. kr fra 2023 og er nå på 86,3 mill. kr. Det utgjør 11,5 % av kommunens driftsinntekter. Kommunens handlingsregel er på 8 %, og nivået er fortsatt over ønsket mål. Det er betryggende at kommunen igjen har et godt nivå på kommunens disposisjonsfond. Dette fordi disse midlene er kommunens reserve og mulighet for å dekke opp uforutsette utgifter som

for eksempel utgifter til opprydding/istandsetting etter flom. Som det framgår av Vesentlige avvik bevilgnings skjema drift etter § 5-4 andre ledd, er det per utgangen av 2024 forskuttet 27,6 mill. kr fra disposisjonsfondet for å dekke opp for manglende finansiering av selvkostområdene innen vann- og avløpstjenestene.

Kommunens bundne driftsfond er redusert med 8,1 mill. kr og kommunens bundne investeringsfond er økt med 17,1 mill. kr. Denne økningen har sammenheng med ubrukt del av inntektsført tilsagn om tilskudd til krisetiltak fra NVE etter flommene i 2023 og 2024.

Det er i kommunens budsjett for 2025/økonomiplan 2025-2028 lagt inn bruk av disposisjonsfond for å saldere drifta de første årene i perioden. En av årsakene er blant annet at kommunen må forskuttere utgifter innen selvkostområdene vann og avløp mens gebyrene gradvis økes for igjen å komme i balanse. I tillegg er det en økning i kommunens øvrige utgifter som gjør det krevende å få saldert driftsbudsjettet uten bruk av fond. I handlings- og økonomiplanen for 2025-2028 framgår det at det må arbeides med å redusere driftsutgiften og/eller øke driftsinntektene for å få bedre samsvar mellom utgifter og inntekter.

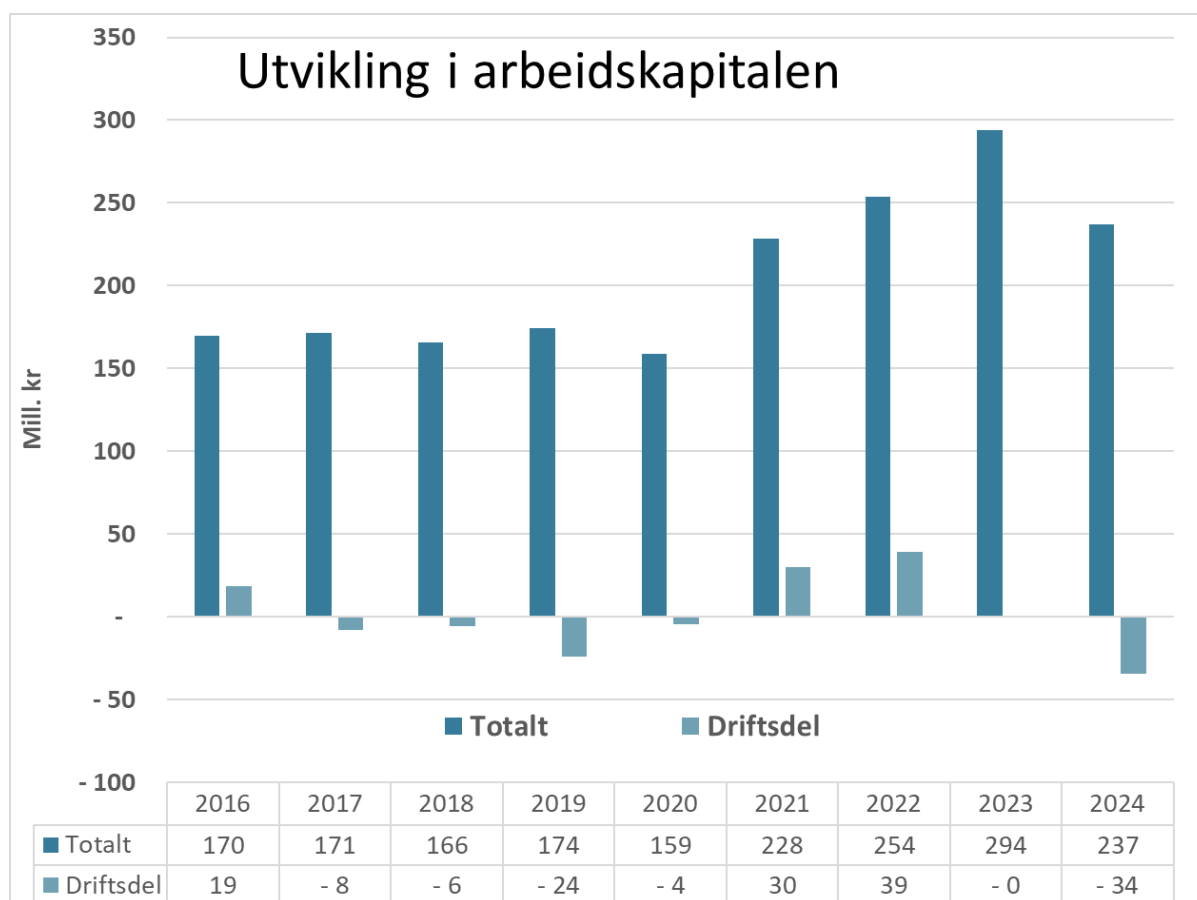
Likviditet

Kommunen har en betryggende likviditet, men redusert disposisjonsfond vil på sikt kunne utfordre dette om nivået blir for lavt over tid.

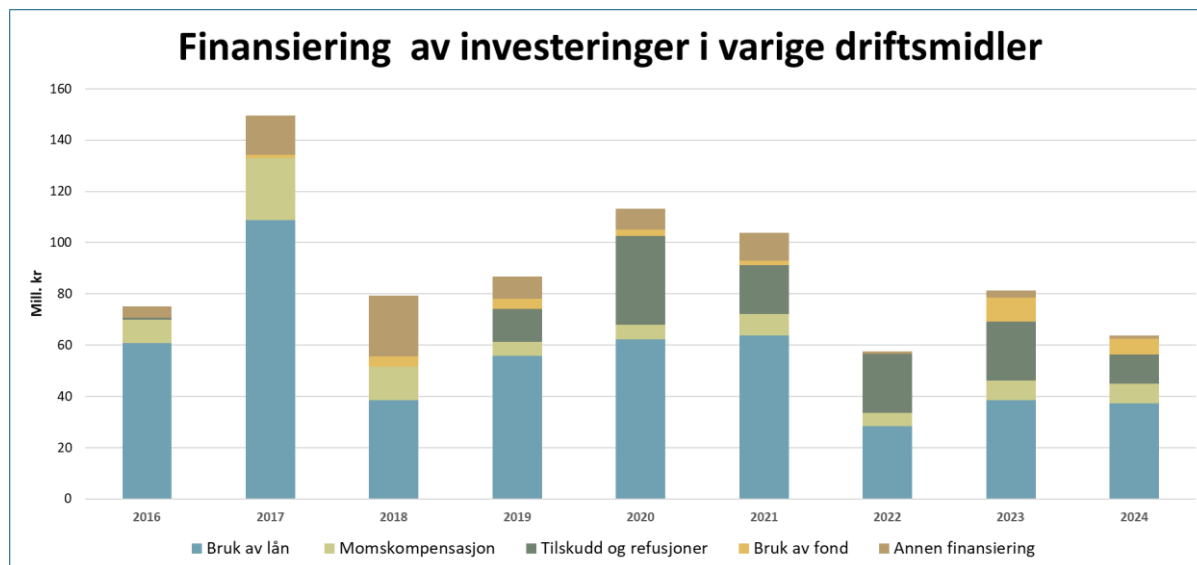
Kommunens arbeidskapital er omløpsmidlene (betalingsmidler og kortsiktige fordringer) fratrasket kortsiktig gjeld. Nøkkeltallet gir uttrykk for hvordan kommunen er i stand til å betale de løpende forpliktelsene. Kommunen har jevnt over hatt svært god likviditet.

Kommunens omløpsmidler inneholder elementer som kommunen ikke kan bruke fritt. Som eksempel på dette kan nevnes bundne fondsmidler, ubrukte lånemidler, premieavvik og vedtatt bruk av kommunens disposisjonsfond. Årsaken til at det korrigeres for premieavviket er at dette er en ren regnskapsteknisk og ikke likviditetsmessig transaksjon i regnskapet.

Når disse elementene blir korrigert for, får en nøkkeltallet “arbeidskapitalens driftsdel”. Dette nøkkeltallet gir et litt bedre bilde på den reelle frie likviditeten til kommunen. Som det også framgår av figuren nedenfor, har dette nøkkeltallet hatt en positiv utvikling de siste årene, men i 2023 ble denne tallstørrelsen tilnærmet 0. I 2024 er tallstørrelsen igjen negativ. Det har sammenheng med utgiftsveksten i kommunen og at det er brukt av disposisjonsfondet for å dekke opp en vesentlig del av utgiftsveksten.

Investering

INVESTERINGER i anleggsmidler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Investeringer i varige driftsmidler	75,2	149,6	79,4	86,8	113,3	103,9	57,6	81,4	61,4
Bruk av lån	60,7	108,8	38,5	55,8	62,3	63,7	28,3	38,5	37,2
Momskompensasjon	9,3	24,1	13,3	5,6	5,7	8,5	5,1	7,7	7,8
Tilskudd og refusjoner	0,5	-	-	12,8	34,7	19,1	23,0	23,0	11,2
Bruk av fond	0,0	1,3	3,9	3,9	2,4	1,7	0,1	9,4	6,3
Annen finansiering	4,6	15,3	23,7	8,8	8,2	10,9	1,0	2,7	-1,1

Kommunens investeringer har over tid vært høye, men fra 2022-2024 er nivåene lavere enn de foregående årene. Investering i varige driftsmidler inneholder også verdien på de vann- og avløpsanlegg som kommunen overtar (justeringsrett merverdiavgift) i henhold til utbyggingsavtaler. I 2024 utgjør dette 1,6 mill. kr. Beløpet er i sin helhet finansiert med tilsvarende refusjonsinntekter/bruk av fond.

Kommunens investeringer er i hovedsak finansiert ved bruk av lån, men i 2024 er det også store inntekter knyttet til tilskudd og refusjoner. Tilskudd som ikke er benyttet i året, og som er avsatt til bundne investeringsfond, er trukket ut. I tillegg til refusjoner knyttet til overdratt justeringsrett merverdiavgift/momskompensasjon med 1,2 mill. kr, er det benyttet krisemidler fra NVE på 9 mill. kr. Dette er krisetiltak som er iverksatt etter ekstremværet Hans i august 2023 og skadeflom i september 2024.

Renter og avdrag på vann- og avløpsinvesteringen er forutsatt dekket opp av gebyrene, mens øvrige rente- og avdragsutgifter må dekkes av kommunens driftsinntekter. Av den grunn søkes investeringene holdt på et så lavt nivå som mulig. Imidlertid er situasjonen i 2023 og 2024 at selvkostfondene for både vann og avløp er brukt opp. Det er i økonomiplanen lagt opp til en gradvis økning av gebyrene slik at fondene igjen blir positive fra og med 2027. Det innebærer at kommunens øvrige drift (og disposisjonsfond) mellomfinansierer denne mankoen innen de to selvkostområdene.

Interkommunalt samarbeid

Gausdal kommune er vertskommune for følgende samarbeid:

- Landbrukskontoret for Lillehammerregionen
- Øyer og Gausdal barneverntjeneste
- Frisklivssentralen for Lillehammerregionen

Samarbeidene følger vedtatte avtaler. For informasjon om økonomien og hva samarbeidene omfatter, vises det til note 18-1 i årsregnskapet.

I kommunens årsmelding er det under kapitlet om planområde 8 Interkommunale samarbeid inntatt en fullstendig oversikt over kommunens ulike samarbeid og hva kommunen har hatt av utgifter til dette i 2023 og 2024.

Oppsummering økonomi

I løpet av 2024 har kommunestyret vedtatt budsjettjustering som følge av økte overføringer knyttet til økt lønns- og prisvekst, lavere skatteinngang, merforbruk i tjenestene samt økte utgifter som følge av skadeflom i september 2024. Det regnskapsmessige resultatet før pliktig saldering viste et mindreforbruk på 0,9 mill. kr. Etter at strykninger var gjennomført er det en svekkelse av disposisjonsfondet med 40,6 mill. kr. I budsjettet for 2024 var det forutsatt bruk av disposisjonsfond med 46 mill. kr og resultatet ble drøye 5,4 mill. kr bedre.

Kommunens selvkostfond for vann og avløp ble brukt opp i 2023 og det er i 2024 en ytterligere oppbygging av negativt fond. I økonomiplanen for 2025-2028 er det lagt opp til økning av gebyrene slik at kommunens forskuttering av disse utgiftene vil bli "tilbakebetalt" i løpet av planperioden.

I kommunens handlings- og økonomiplan for 2025-2028 framgår det at utgiftene er høyere enn inntektene. I tillegg vil det være behov for å vri ressursbruken over til helse- og omsorgssektoren som følge av endringen i innbyggings sammensetningen. Det blir flere eldre og færre yngre innbyggere også i Gausdal. For å tilpasse utgiftene til inntektene er det i økonomiplanen synliggjort reduksjoner i driftsbudsjettene til planområdene. I Bærekraft 2025-2028 vil det bli lagt fram tiltak for kommunestyret for å svare opp kommunestyrets vedtak om å redusere utgiftene med 24 mill. kr, hvorav ca. 16 mill. kr i drift av tjenestene.